

CENTRUM MEDYCZNE
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

Program specjalizacji w dziedzinie

BALNEOLOGII I MEDYCZYNY FIZYKALNEJ

dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie chorób
wewnętrznych, medycyny ogólnej lub pediatrii

(obowiązuje lekarzy, którzy rozpoczęli szkolenie specjalizacyjne w wyniku
postępowania kwalifikacyjnego - wiosna 2023 r.)

Zatwierdzam
z upoważnienia Ministra Zdrowia
Piotr Bromber
Podsekretarz Stanu
/dokument podpisany elektronicznie/

Warszawa 2023

Program specjalizacji opracował zespół ekspertów w składzie:

1. Dr n. med. Robert Szafkowski - Konsultant Krajowy w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej;
2. Prof. dr hab. Włodzimierz Samborski – przedstawiciel konsultanta krajowego;
3. Dr n. med. Jolanta Zegarska – przedstawiciel konsultanta krajowego;
4. Dr n. med. Konrad Włodarczyk – przedstawiciel konsultanta krajowego;
5. Dr n. med. Jacek Chojnowski – przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Balneologii i Medycyny Fizykalnej;
6. Prof. dr hab. Włodzisław Kuliński – przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej;
7. Prof. nadzw. dr hab. Irena Walecka, prof. CMKP – przedstawiciel CMKP;
8. Dr n. med. Anna Pełkowska - przedstawiciel Naczelnej Rady Lekarskiej odbywający szkolenie specjalizacyjne.

I. CELE SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

1. Cele ogólne

Lekarz po ukończeniu modułu specjalistycznego w zakresie balneologii i medycyny fizykalnej uzyska kwalifikacje upoważniające do pracy i zajmowania stanowisk kierowniczych w:

- 1) klinikach balneologii i medycyny fizykalnej;
- 2) zakładach leczenia uzdrowiskowego dla dzieci i dorosłych: szpitalach uzdrowiskowych, sanatoriach, poradniach uzdrowiskowych, zakładach przyrodoleczniczych;
- 3) zakładach i gabinetach fizjoterapii;
- 4) poradniach medycyny fizykalnej;
- 5) zakładach rehabilitacji: poradniach i oddziałach;
- 6) zajmowania stanowisk lekarza naczelnego uzdrowiska;
- 7) zajmowania stanowisk konsultantów w dziedzinie balneologii;
- 8) zajmowania stanowisk konsultantów w Narodowym Funduszu Zdrowia;
- 9) zajmowania innych stanowisk, w których wymagana jest wiedza z balneologii i medycyny fizykalnej;
- 10) kierowanie zespołem rehabilitacyjnym w warunkach uzdrowiskowych.

2. Uzyskane kompetencje zawodowe

- 1) nabycie wiedzy szczegółowej pozwalającej na prawidłowe i efektywne stosowanie metod balneologicznych i fizykoterapeutycznych w leczeniu chorób kwalifikujących się do tych metod leczenia;
- 2) pogłębienie wiedzy teoretycznej i praktycznej w zakresie medycyny klinicznej;
- 3) nabycie nowych umiejętności teoretycznych i praktycznych w zakresie mechanizmów działania i prawidłowego zastosowania metod leczniczych z zakresu balneologii, medycyny fizykalnej i leczenia uzdrowskiego;
- 4) nabycie wiedzy o kojarzeniu metod balneologicznych i fizykoterapeutycznych między sobą, a także o kojarzeniu ich z innymi metodami terapeutycznymi;
- 5) nabycie umiejętności oceny funkcjonalnej i prawidłowego ordynowania zabiegów kinezyterapeutycznych w skojarzeniu z metodami balneofizykalnymi,
- 6) propagowanie profilaktyki i promocji zdrowia.

3. Uzyskane kompetencje społeczne

Lekarz w czasie trwania modułu specjalistycznego w zakresie balneologii i medycyny fizykalnej kształtuje i rozwija postawę etyczną oraz doskonali kompetencje społeczne, a w szczególności:

- 1) kierowanie się w swoich działaniach nadrzędną zasadą dobra chorego;
- 2) respektowanie społecznie akceptowanego systemu wartości oraz zasad deontologicznych;
- 3) umiejętność podejmowania decyzji oraz gotowość wzięcia odpowiedzialności za postępowanie swoje i powierzonego sobie zespołu;
- 4) umiejętność właściwej organizacji pracy własnej i harmonijnej współpracy w zespole;
- 5) umiejętność nawiązywania relacji z pacjentem oraz rodziną i opiekunem pacjenta, z poszanowaniem godności osobistej oraz zróżnicowania kulturowego, etnicznego i społecznego;
- 6) znajomość psychologicznych uwarunkowań relacji lekarz – pacjent;
- 7) umiejętność przekazywania informacji o stanie zdrowia, rokowaniach i postępowaniu diagnostyczno-terapeutycznym.

II. WYMAGANA WIEDZA

Oczekuje się, że lekarz po ukończeniu modułu specjalistycznego w zakresie balneologii i medycyny fizykalnej wykaże się przedstawioną poniżej wiedzą:

1. Wiedza w zakresie balneologii i medycyny fizykalnej:

- 1) wiedza szczegółowa z balneologii i medycyny fizykalnej;
- 2) metody lecznicze z zakresu balneologii i medycyny uzdrowiskowej;
- 3) podstawowa, nowoczesna wiedza kliniczna z zakresu kierunków leczniczych reprezentowanych w uzdrowisku, a także innych schorzeń, w których zastosowanie znajdują metody z balneologii i medycyny fizykalnej;
- 4) wiedza z zakresu wybranych problemów diagnostycznych potrzebnych do prowadzenia i monitorowania leczenia, w tym umiejętności wykonania i interpretacji testów diagnostycznych;
- 5) szczegółowa wiedza z zakresu postępowania leczniczego, rehabilitacyjnego i profilaktyki w chorobach zgodnych z uzdrowiskowymi kierunkami leczniczymi, wskazaniami i przeciwwskazaniami, a także w zakresie innych schorzeń, w których zastosowanie znajdują metody balneofizykalne.

2. Wiedza podstawowa w zakresie:

- 1) podstaw fizyki, chemii, biofizyki i fizjologii mających zastosowanie w balneologii i medycynie fizykalnej;
- 2) działania bodźców leczniczych stosowanych w leczeniu, mechanizmów ich działania na ustrój, reakcji miejscowych i ogólnych, reakcji na pojedyncze bodźce i serie bodźców;
- 3) fizjologicznej roli skóry w odbieraniu bodźców balneologicznych i fizykoterapeutycznych;
- 4) fazowego przebiegu reakcji adaptacyjnych zachodzących pod wpływem bodźców leczniczych u chorych poddanych leczeniu;
- 5) podstaw immunologii klinicznej w aspekcie uzdrowiskowym i medycyny fizykalnej;
- 6) podstawowych surowców leczniczych w naszym kraju: wody mineralne, gazy i peloidy – zasoby i eksploatacja;
- 7) mechanizmów działania metod leczniczych i profilaktycznych stosowanych w balneologii i medycynie fizykalnej;
- 8) zasad łączenia zabiegów balneologicznych i fizykoterapeutycznych między sobą, a także kojarzenia ich z innymi metodami terapeutycznymi;

- 9) zasad profilaktyki uzdrowiskowej pierwotnej i wtórnej, promocji zdrowia i odnowy biologicznej w uzdrowisku;
- 10) zasad rehabilitacji z wykorzystaniem metod balneologii i medycyny fizykalnej, prowadzonej w uzdrowisku i poza nim;
- 11) zasad odnowy biologicznej w lecznictwie uzdrowiskowym i poza uzdrowiskowym;
- 12) zasad organizacji zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, zakładów i gabinetów medycyny fizykalnej i fizjoterapii;
- 13) zasad funkcjonowania zakładu przyrodoleczniczego;
- 14) zasad funkcjonowania poradni fizykoterapii i rehabilitacji;
- 15) przepisów prawa uzdrowiskowego oraz zasad bhp w balneoterapii i fizykoterapii;
- 16) zasad kierowania i kwalifikowania chorych do leczenia uzdrowiskowego;
- 17) kierunków i profili leczniczych uzdrowisk;
- 18) wskazań i przeciwwskazań ogólnych i szczegółowych do leczenia uzdrowiskowego;
- 19) żywienia racjonalnego i dietetycznego w uzdrowisku;
- 20) podstaw psychologii klinicznej;
- 21) podstaw balneochemii, a w tym właściwości chemiczne i biochemiczne wód leczniczych, klasyfikacja wód mineralnych i leczniczych, chemizm wód leczniczych, mikrobiologia wód leczniczych, właściwości fizyczne i chemiczne peloidów, ich klasyfikacja, mikrobiologia borowin, wielkość zasobów złóż borowinowych, typów złóż borowinowych, występowanie złóż w Polsce;
- 22) podstaw higieny uzdrowiskowej, w tym naturalnych surowców leczniczych;
- 23) podstaw geologii uzdrowiskowej, w tym: geneza powstawania złóż wód mineralnych i peloidów, zasoby naturalne uzdrowisk w Polsce, ochrona złóż leczniczych;
- 24) podstaw hydrologii wód leczniczych i ochrony eksploatacji źródeł wód mineralnych;
- 25) zasad ochrony środowiska uzdrowiskowego;
- 26) zasad komputerowego planowania zabiegów balneofizykalnych;
- 27) zasad konstruowania programów edukacyjnych dla chorych;
- 28) zasad stosowania i zapisywania zaopatrzenia ortopedycznego (ortezy, protezowanie);

- 29) podstaw najnowszej wiedzy klinicznej z zakresu kierunków leczniczych reprezentowanych w lecznictwie uzdrowiskowym, a także w zakresie innych schorzeń, w których zastosowanie znajdują metody fizykoterapii, szczególnie: reumatologii, ortopedii, neurologii, kardiologii, hipertensjologii, angiologii, diabetologii, endokrynologii, otyłości, osteoporozy, ginekologii, pulmonologii, laryngologii, dermatologii, gastroenterologii, urologii i nefrologii, pediatrii, okulistyki, geriatry, onkologii, medycyny paliatywnej i estetycznej;
- 30) zasad postępowania z chorymi w przypadku zagrożenia epidemiologicznego.

3. Wiedza szczegółowa – znajomość metod leczniczych z balneologii i medycyny fizykalnej:

- 1) mechanizm działania, zastosowanie lecznicze i profilaktyczne kąpiele mineralnych leczniczych: solankowych, kwasowęglowych, siarczkowo-siarkowodorowych i radonowych;
- 2) zastosowanie lecznicze wód mineralnych do inhalacji i irygacji;
- 3) zastosowanie wód mineralnych do kuracji pitnej (krenoterapia), sposoby dawkowania, rodzaje dawek, wybór odpowiedniej wody do choroby, mechanizmy działania miejscowego i ogólnego, wskazania i przeciwwskazania lecznicze;
- 4) rodzaje procedur balneologicznych z udziałem gazów, mechanizm działania i zastosowanie lecznicze: dwutlenku węgla, siarkowodoru, radonu, ozonu, tlenu, powietrza;
- 5) rodzaje procedur balneologicznych z użyciem peloidów, mechanizm działania leczniczego, zastosowanie lecznicze peloidów: borowiny, pasty borowinowej, gytii, fango, preparatów borowinowych i innych peloidów;
- 6) rodzaje, mechanizm działania i zastosowanie lecznicze procedur hydroterapeutycznych: kąpiele o stopniowanej temperaturze, kąpiele przegrzewające, natryski, kąpiele w basenie, kąpiele perełkowe, masaż podwodny, hydromasaż automatyczny, wybrane zabiegi Kneippa;
- 7) kinezyterapia: rodzaje ćwiczeń fizycznych i aktywności fizycznej mających zastosowanie w lecznictwie uzdrowiskowym, gabinetach fizykoterapii i rehabilitacji oraz znajomość zasad specjalnych technik kinezyterapii, w tym PNF i metody McKenziego;
- 8) podstawy talassoterapii;
- 9) podstawy subterraneanoterapii;
- 10) podstawy teoretyczne i zastosowanie lecznicze procedur hiperbarycznych;

- 11) elektroterapia: rodzaje procedur, mechanizmy działania na organizm i zastosowanie lecznicze: prądu stałego, prądów impulsowych małej częstotliwości, prądów średniej częstotliwości – interferencyjnych oraz prądów wielkiej częstotliwości;
- 12) mechanizm działania na organizm, rodzaje procedur, parametry i zastosowanie lecznicze zabiegów z zakresu magnetoterapii;
- 13) mechanizm działania na organizm, rodzaje procedur, parametry i zastosowanie lecznicze ultrasonoterapii;
- 14) mechanizm działania na organizm, rodzaje procedur, parametry i zastosowanie lecznicze procedur z zakresu krioterapii miejscowej i ogólnoustrojowej;
- 15) mechanizm działania na organizm, rodzaje procedur, parametry i zastosowanie lecznicze procedur z zakresu ciepłolecznictwa, znajomość mechanizmów termoregulacji u człowieka;
- 16) mechanizm działania na organizm, rodzaje i procedur, parametry i zastosowanie lecznicze procedur z zakresu światłolecznictwa;
- 17) mechanizm działania na organizm, rodzaje procedur, parametry i zastosowanie lecznicze procedur z zakresu laseroterapii;
- 18) znajomość rodzajów masażu, głównych technik, mechanizmu działania i zastosowania leczniczego;
- 19) mechanizm działania na organizm, rodzaje procedur, parametry i zastosowanie lecznicze fali uderzeniowej;
- 20) podstawy teoretyczne, zasady zastosowania i doboru sprzętu zaopatrzenia ortopedycznego.

4. Diagnostyka: ocena kliniczna, wykonanie i interpretacja testów

diagnostycznych:

- 1) technika badania i podstawowe testy czynnościowe w: chorobach układu krążenia, oddechowego, nerwowego, kostno-stawowego, cukrzycy, chorobach skóry i innych;
- 2) diagnostyka funkcjonalna u pacjentów z chorobami układu ruchu;
- 3) badania funkcjonalne w chorobach układu ruchu;
- 4) zasady elektrodiaгностиyki ilościowej i jakościowej: reobaza, chronaksja, krzywa it, współczynnik akomodacji, prawo skurczów oraz znajomość interpretacji wyników badań elektromiograficznych;

- 5) zasady i sposoby wykonywania i zastosowanie testów z zakresu światłolecznictwa – test rumieniowy;
- 6) podstawowa diagnostyka w kinezyterapii (ocena wydolności fizycznej, tolerancji na wysiłek fizyczny);
- 7) podstawowa diagnostyka ultrasonograficzna – interpretacja wyników;
- 8) znajomość podstaw diagnostyki fotodynamicznej.

5. Wiedza szczegółowa z zakresu leczenia i profilaktyki chorych, zgodnie z kierunkami leczniczymi, wskazaniami i przeciwwskazaniami:

- 1) zasady stosowania leczenia balneofizykalnego, znajomość programów leczniczych i standardów w następujących chorobach, w których wskazane jest leczenie uzdrowiskowe: układu krążenia, chorób gastroenterologicznych, pulmonologicznych, laryngologicznych, endokrynologicznych, metabolicznych, urologicznych i nefrologicznych, ginekologicznych, reumatycznych, ortopedycznych, neurologicznych, dermatologicznych, dziecięcych, chorób geriatrycznych, w stanach po leczeniu niektórych chorób onkologicznych, u wybranych pacjentów po przeszczepie narządów;
- 2) znajomość programów profilaktycznych realizowanych w lecznictwie uzdrowiskowym w zakresie: profilaktyki chorób układu krążenia (czynniki ryzyka), chorób nowotworowych (profilaktyka czynników ryzyka), układu oddechowego, chorób metabolicznych, spowolnienia starzenia i anti-aging, uzdrowiskowego programu antynikotynowego.

III. WYMAGANE UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNE

Oczekuje się, że po ukończeniu modułu specjalistycznego w zakresie balneologii i medycyny fizykalnej lekarz wykaże się umiejętnością:

- 1) stosowania procedur balneologicznych, dawkowania zabiegów, ustalania parametrów, opierając się na wskazaniach i przeciwwskazaniach leczniczych;
- 2) konstruowania programów leczniczych dla pacjentów w zakresie balneologii i medycyny fizykalnej, prawidłowo kojarząc różne metody lecznicze;
- 3) programowania leczenia z zakresu balneologii i medycyny fizykalnej we wszystkich profilach leczenia uzdrowiskowego, tj. chorobach: ortopedyczno-urazowych, układu nerwowego, reumatycznych, kardiologicznych, górnych i dolnych dróg oddechowych, układu trawienia, cukrzycy, otyłości, endokrynologicznych, osteoporozie, chorobach skóry, kobiecych, nerek i dróg

- moczowych, krwi i układu krwiotwórczego oraz chorób oka i przydatków oka, a także w zakresie innych schorzeń, w których zastosowanie znajdują te metody;
- 4) programowania leczenia fizykalnego u pacjentów poradni medycyny fizykalnej, rehabilitacyjnej, fizjoterapeutycznej;
 - 5) wykonania i interpretacji swoistych testów diagnostycznych w zakresie balneologii i medycyny fizykalnej;
 - 6) wykonania i interpretacji testów czynnościowych w zakresie oceny układu ruchu oraz interpretacji testów w zakresie układu krążenia, oddychania i innych układów;
 - 7) zapisywania i samodzielnego wykonania procedur z wód mineralnych: kąpiele leczniczych, inhalacji, kuracji pitnej wodami mineralnymi, z uwzględnieniem dawkowania, wskazań i przeciwwskazań;
 - 8) zapisywania i samodzielnego wykonania procedur z borowiny i produktów borowinowych oraz innych peloidów z uwzględnieniem dawkowania, wskazań i przeciwwskazań;
 - 9) wykonania wszystkich procedur z zakresu hydroterapii z uwzględnieniem dawkowania, wskazań i przeciwwskazań;
 - 10) planowania procedur z zakresu kinezyterapii, oceny efektów leczenia uzyskanych tą metodą w zakresie układu krążenia, narządu ruchu, działań metabolicznych i innych;
 - 11) leczenia chorych, posługując się metodami balneologicznymi, fizykoterapeutycznymi i klimatoterapeutycznymi zgodnie z nowoczesnymi rekomendacjami i standardami;
 - 12) masażu leczniczego, prawidłowego zlecenia tych zabiegów z uwzględnieniem wskazań i przeciwwskazań;
 - 13) interpretowania wpływu czynników bioklimatycznych na efekty leczenia uzdrowiskowego;
 - 14) planowania procesu leczenia uzdrowiskowego w oparciu o wiedzę na temat adaptacji aklimatyzacji;
 - 15) programowania zabiegów klimatoterapeutycznych w oparciu o wykonane testy i badania biometeorologiczne;
 - 16) programowania i prowadzenia samodzielnie zajęć w ramach edukacji zdrowotnej;

- 17) wykonania procedur z zakresu elektrolecznictwa, tj. z wykorzystaniem prądu stałego, małych, średnich i wielkich częstotliwości, stosując wiedzę na temat mechanizmów działania, parametrów zabiegowych, wskazań i przeciwwskazań do leczenia;
- 18) wykonania procedur elektrostymulacji wykorzystujących różne mechanizmy, z wykorzystaniem wiedzy na temat mechanizmów działania, parametrów zabiegowych, wskazań i przeciwwskazań do leczenia;
- 19) wykonania procedur z zakresu magnetoterapii, z wykorzystaniem wiedzy na temat mechanizmów działania, parametrów zabiegowych, wskazań i przeciwwskazań do leczenia;
- 20) wykonania procedur z zakresu ultrasonoterapii, z wykorzystaniem wiedzy na temat mechanizmów działania, parametrów zabiegowych, wskazań i przeciwwskazań do leczenia;
- 21) wykonania procedur z wykorzystaniem fali uderzeniowej, z wykorzystaniem wiedzy na temat mechanizmów działania, parametrów zabiegowych, wskazań i przeciwwskazań do leczenia;
- 22) wykonania procedur z zakresu światłolecznictwa w zakresie promieniowania podczerwonego, widzialnego i ultrafioletowego, z wykorzystaniem wiedzy na temat mechanizmów działania, parametrów zabiegowych, wskazań i przeciwwskazań do leczenia;
- 23) wykonania procedur z zakresu laseroterapii, z wykorzystaniem wiedzy na temat mechanizmów działania, parametrów zabiegowych, wskazań i przeciwwskazań do leczenia;
- 24) wykonania procedur z zakresu krioterapii miejscowej i ogólnoustrojowej, wykorzystując różne mechanizmy oziębiania na podstawie wiedzy na temat mechanizmów działania, parametrów zabiegowych, wskazań i przeciwwskazań do leczenia;
- 25) wykonania procedur z zakresu ciepłolecznictwa, z wykorzystaniem wiedzy na temat mechanizmów działania, parametrów zabiegowych, wskazań i przeciwwskazań do leczenia;
- 26) stosowania podstawowych diet w leczeniu uzdrowiskowym, prawidłowego doboru żywienia do chorób i stanu odżywienia pacjenta w uzdrowisku;
- 27) zapisania w sposób prawidłowy koniecznego sprzętu zaopatrzenia ortopedycznego (protezy, ortezy), zapisywania i dystrybucji zaopatrzenia ortopedycznego.

IV. FORMY I METODY SZKOLENIA

A – Kursy specjalizacyjne

Uwaga: Lekarz uzyska zaliczenie tylko tych kursów, które zostały wpisane na prowadzoną przez CMKP listę kursów specjalizacyjnych, publikowaną corocznie na stronie internetowej CMKP: www.cmkp.edu.pl.

Czas trwania kursów jest określony w dniach i godzinach dydaktycznych, przy czym 1 godzina dydaktyczna = 45 minut. Łączny czas trwania poszczególnych zajęć dydaktycznych w trakcie jednego dnia kursu nie może przekraczać 8 godzin dydaktycznych.

Wybrane kursy specjalizacyjne mogą być realizowane w formie e-learningowej.

Kursy specjalizacyjne objęte programem specjalizacji są realizowane w dni robocze.

1. Kurs wprowadzający: „Wprowadzenie do specjalizacji w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej”

Cel kursu:

zapoznanie z podstawową wiedzą z zakresu medycyny uzdrowiskowej, bioklimatologii, balneochemii, hydrologii wód leczniczych i higieny uzdrowiskowej.

Zakres wiedzy:

- 1) miejsce i rola współczesnej balneologii i medycyny fizykalnej wśród innych dyscyplin medycznych;
- 2) podstawy kliniczne balneologii i medycyny fizykalnej;
- 3) podstawowe mechanizmy działania bodźców leczniczych balneologicznych i fizykoterapeutycznych;
- 4) rola skóry w odbieraniu bodźców leczniczych;
- 5) zasady funkcjonowania zakładu przyrodoleczniczego oraz gabinetu i zakładu fizykoterapii poza uzdrowiskiem;
- 6) podstawowe akty prawne;
- 7) etyczne aspekty medycyny uzdrowiskowej;
- 8) zasady postępowania w lecznictwie uzdrowiskowym w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego;
- 9) wprowadzenie w problematykę, cele i obszar działania danej specjalności;

- 10) zadania kompetencje i oczekiwane wyniki kształcenia specjalisty w tej dziedzinie;
- 11) podstawy dobrej praktyki lekarskiej, w tym zasady praktyki opartej na rzetelnych i aktualnych publikacjach;
- 12) podstawy farmakoekonomiki;
- 13) formalnoprawne podstawy doskonalenia zawodowego lekarzy;
- 14) podstawy onkologii;
- 15) wprowadzenie do przedmiotów klinicznych objętych programem danego szkolenia specjalizacyjnego;
- 16) zagadnienia bezpieczeństwa w opiece zdrowotnej dotyczące bezpieczeństwa pacjentów i lekarzy.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych), w pierwszym roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

2. Kurs: „Metody lecznicze balneologii i medycyny fizykalnej”

Cel kursu:

zapoznanie z głównymi działami i metodami w balneologii, medycynie fizykalnej oraz medycynie uzdrowiskowej.

Zakres wiedzy:

- 1) przegląd metod balneologicznych i fizykoterapeutycznych;
- 2) podstawy balneochemii wód mineralnych i peloidów;
- 3) podstawy hydrologii wód leczniczych i ochrona eksploatacji źródeł;
- 4) ochrona środowiska uzdrowiskowego;
- 5) podstawy higieny uzdrowiskowej;
- 6) balneoterapia z wykorzystaniem wód mineralnych: kąpiele lecznicze, inhalacje, irygacje, kuracja pitna wodami leczniczymi;
- 7) balneoterapia z wykorzystaniem peloidów;
- 8) podstawy klimatoterapii;
- 9) hydroterapia – rodzaje procedur, mechanizm działania, zastosowanie lecznicze;

- 10) termoterapia, w tym ciepłolecznictwo i zimnolecznictwo – krioterapia;
- 11) elektroterapia i elektrodiagnostyka;
- 12) światłolecznictwo (aktynoterapia);
- 13) laseroterapia;
- 14) magnetoterapia;
- 15) ultrasonoterapia;
- 16) fala uderzeniowa;
- 17) masaż leczniczy;
- 18) zasady łączenia procedur balneologicznych i fizykoterapeutycznych w programy;
- 19) psychologiczne problemy lecznictwa uzdrowiskowego;
- 20) zasady żywienia dietetycznego;
- 21) odnowa biologiczna w lecznictwie uzdrowiskowym i zakładach fizjoterapii.

Czas trwania kursu: 10 dni (80 godzin dydaktycznych), zalecany w pierwszym roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

3. Kurs: „Postępowanie lecznicze w chorobach, w których mają zastosowanie metody balneologii i medycyny fizykalnej z uwzględnieniem wskazań i przeciwwskazań”

Cel kursu:

zapoznanie z programami leczniczymi i standardami w balneologii i medycynie fizykalnej oraz uzupełnienie wiedzy klinicznej w poszczególnych chorobach.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawy diabetologii klinicznej i zasady stosowania procedur i programów leczniczych w leczeniu powikłań cukrzycowych;
- 2) podstawy pediatrii i zasady stosowania procedur i programów balneofizykalnych w chorobach wieku rozwojowego;
- 3) podstawy pulmonologii klinicznej i zasady stosowania procedur i programów balneofizykalnych;

- 4) podstawy laryngologii klinicznej i zasady stosowania procedur i programów balneofizykalnych;
- 5) podstawy dermatologii klinicznej i zasady stosowania procedur i programów balneofizykalnych;
- 6) otyłość – podstawy kliniczne i zasady leczenia uzdrowiskowego;
- 7) nefrologia i urologia – podstawy kliniczne oraz zasady stosowania metod i programów balneofizykalnych;
- 8) ginekologia – podstawy kliniczne oraz zasady stosowania procedur i programów balneofizykalnych;
- 9) endokrynologia – podstawy kliniczne oraz zasady stosowania procedur i programów balneofizykalnych;
- 10) gastroenterologia – podstawy kliniczne oraz zasady stosowania procedur i programów balneofizykalnych;
- 11) podstawy geriatricznej – metody i programy leczenia balneofizykalnego;
- 12) neuropsychologia w praktyce lekarza uzdrowiskowego i poradni fizykoterapii;
- 13) medycyna estetyczna w warunkach uzdrowiskowych;
- 14) poradnictwo i zapisywanie zaopatrzenia ortopedycznego w chorobach układu ruchu;
- 15) zasady prowadzenia badania funkcjonalnego i jego znaczenie w ocenie pacjentów.

Czas trwania kursu: 10 dni (80 godzin dydaktycznych), zalecany w drugim roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

4. Kurs: „Orzecznictwo lekarskie”

Cel kursu:

nabycie przez lekarzy wiedzy teoretycznej i praktycznej na temat prawidłowego formułowania opinii bądź orzeczeń oceniających stan zdrowia pacjenta.

Zakres wiedzy:

- 1) podstawowe zasady systemu ochrony zdrowia w Polsce, w tym regulacje dotyczące zawodów medycznych;

- 2) system zabezpieczenia społecznego w razie choroby i jej następstw realizowany w ramach: powszechnego ubezpieczenia społecznego pracowników, osób pracujących na własny rachunek i rolników, zaopatrzenia społecznego, pomocy społecznej oraz systemu wspierania osób niepełnosprawnych i pracodawców;
- 3) zasady orzecznictwa lekarskiego, zasady sporządzania orzeczeń, a także podstawowe zasady i cele badania stanu zdrowia dla celów orzeczniczych;
- 4) specyfika wzajemnej relacji między osobą badaną a lekarzem orzecznikiem;
- 5) zasady prawidłowego prowadzenia dokumentacji medycznej i odpowiedzialność za prowadzenie jej niezgodnie z prawem;
- 6) zasady odpowiedzialności prawnej lekarza (cywilnej, karnej i zawodowej), umiejętność porównania, rodzaje ubezpieczeń medycznych;
- 7) zakres odpowiedzialności lekarzy oraz podmiotów leczniczych. Podstawy prawa pracy;
- 8) pojęcie błędu medycznego, najczęstsze przyczyny błędów medycznych i zasady opiniowania w takich przypadkach;
- 9) istota, podział oraz zasady opiniowania sądowno-lekarskiego dotyczące: zdolności do udziału w czynnościach procesowych, uszczerbku na zdrowiu;
- 10) najważniejsze dziedziny, w których opiniowanie lekarskie jest konieczne i niezbędne. Odrębności opiniowania m.in. na potrzeby psychiatrii, prawa pracy, ubezpieczycieli komercyjnych;
- 11) znaczenie i zasady rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej.

Czas trwania kursu: 3 dni (24 godziny dydaktyczne).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

5. Kurs: „Profilaktyka i promocja zdrowia”

Cel kursu:

nabycie przez lekarzy wiedzy teoretycznej i praktycznej na temat aktualnych reguł prowadzenia profilaktyki chorób/problemów zdrowotnych oraz promocji zdrowia – zarówno w odniesieniu do jednostek (pacjentów) jak też społeczności, również zawodowej.

Założeniem kursu jest też kształtowanie kompetencji społecznych, w tym promowanie autorefleksji i krytycznego myślenia oraz rozwijania współpracy na rzecz zdrowia. Ponadto kurs dąży do kształtowania postaw etycznych, promowania „pro-profilaktycznej” kultury pracy w sektorze zdrowia, a także stałego samokształcenia lekarzy w celu poszerzania oraz pogłębiania wiedzy i umiejętności związanych z profilaktyką oraz promocją zdrowia.

Zakres wiedzy:

Część I: Naukowe i etyczne podstawy profilaktyki oraz promocji zdrowia:

- 1) modele zdrowia, determinanty zdrowia i ich nowoczesna kwantyfikacja, piramida wpływu na zdrowie (wg Freiden 2015);
- 2) gradient zdrowia w populacji, przyczyny i tzw. przyczyny przyczyn, w tym polityki publiczne, podejścia do przeciwdziałania nierównościom/niesprawiedliwościom w zdrowiu, w tym tzw. *group-gap-gradient*, proporcjonalny uniwersalizm;
- 3) podstawowe definicje i cele profilaktyki chorób oraz promocji zdrowia, w tym promocji zdrowia wg Karty Ottawskiej (WHO 1986), podobieństwa i różnice;
- 4) interpretacje, podejścia i strategie profilaktyki:
 - a) indywidualna w ramach opieki medycznej, w tym medycyna stylu życia, populacyjna w działaniach zdrowia publicznego,
 - b) *primordial*, pierwotna, wtórna, trzeciorzędowa, czwartorzędowa – zastosowania,
 - c) wysokiego ryzyka, populacyjna – zastosowania,
 - d) uniwersalna, selektywna, wskazująca – zastosowania,
 - e) inne podejścia i strategie profilaktyki – zastosowania;
- 5) interpretacje, podejścia i strategie promocji zdrowia:
 - a) podejście WHO, w tym siedliskowe, zastosowania, m.in. szpitale i placówki medyczne promujące zdrowie (w tym promocja zdrowia na rzecz pracowników ochrony zdrowia), szkoły promujące zdrowie, zdrowie miasta,
 - b) inne podejścia i strategie promocji zdrowia stosowane w podmiotach leczniczych:
 - cztery obszary aktywności lekarza w promocji zdrowia (wg Beattie 1991),
 - podejścia medyczne, behawioralne, edukacyjne, skoncentrowane na kliencie/upodmiotowienie, zmiana społeczna (wg Ewles, Simnett 2003),

- udział lekarzy w przeciwdziałaniu nierównościom/niesprawiedliwościom w zdrowiu,
 - rola postaw lekarza w kształtowaniu prozdrowotnych zachowań pacjenta;
- 6) działalność zgodna z zasadami *Evidence Based Practice (policy/public health/disease prevention/health promotion/health education)*, wykorzystanie baz dobrych praktyk;
 - 7) zasady etyczne w działalności profilaktycznej oraz w promocji zdrowia, działania niepożądane działalności profilaktycznej/promocji zdrowia;
 - 8) aktualne i pożądane: struktura i organizacja działalności profilaktycznej oraz promocji zdrowia, kompetencje pracowników, aspekty ekonomiczne.

Cześć II: Ogólna charakterystyka i skuteczność wybranych metod działania w profilaktyce chorób oraz w promocji zdrowia:

- 1) cykl życia programu szczepień, wątpliwości wobec szczepionek (*vaccine hesitancy*), modele uwarunkowań *hesitancy*, w tym 3C, 4C, 5C, podejście WHO do przeciwdziałania zjawisku *hesitancy* i zwiększania wyszczepialności (aktualnie w oparciu o model COM-B);
- 2) masowe (zorganizowane) badania przesiewowe, różnice w stosunku do badań diagnostycznych, kryteria wdrożenia, działania niepożądane, bilans korzyści i strat;
- 3) edukacja zdrowotna, edukacja pacjenta, poradnictwo, *coaching*, podobieństwa i różnice, zasady postępowania;
- 4) komunikowanie o zdrowiu za pośrednictwem starych i nowych mediów, możliwości i ograniczenia, cechy poprawnej informacji o zdrowiu, infodemia, profilaktyka piątego rzędu, komunikowanie ryzyka w sytuacjach kryzysowych;
- 5) praca ze społecznością lokalną, w tym organizacja/mobilizacja społeczności, procesy, zasady, metody postępowania, *social prescribing*;
- 6) zdrowie we wszystkich politykach (*Health in All Policies*), metody postępowania, w tym rzecznictwo zdrowotne, ocena wpływu na zdrowie (*Health Impact Assessment*);
- 7) programy zdrowotne jako narzędzie realizacji populacyjnej profilaktyki chorób i promocji zdrowia, ocena potrzeb zdrowotnych, schematy planowania, teorie zmiany zachowań, monitorowanie i ewaluacja programów;
- 8) przywództwo w sektorze zdrowia;

- 9) inne aktualne i ważne metody działania (np. interwencje nefarmaceutyczne w stosunku do COVID-19).

Część III: Zastosowania profilaktyki oraz promocji zdrowia (w tym rekomendacje, działania, metody, narzędzia, materiały, etc.) **do praktycznej kontroli chorób/ problemów zdrowotnych** (tj. do zmniejszania zapadalności, chorobowości i umieralności do poziomu, który jest w danym kontekście (czasu, miejsca, warunków) możliwy do zaakceptowania przy użyciu metod zapobiegawczych i leczniczych):

- 1) zalecenia żywieniowe, poprawa żywienia, minimalna interwencja w otyłości;
- 2) zalecenia nt. poziomu aktywności fizycznej wg WHO, zwiększanie aktywności fizycznej;
- 3) promocja zdrowia psychicznego, zapobieganie samobójstwom;
- 4) przeciwdziałanie paleniu tytoniu, w tym strategia minimalnej interwencji antytytoniowej, redukcja szkód;
- 5) przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych, w tym strategia redukcji szkód oraz uzależnieniom behawioralnym;
- 6) zapobieganie upadkom osób starszych;
- 7) inne aktualne zalecenia prozdrowotne w kontekście czynników ryzyka chorób bądź konkretnych chorób/problemów zdrowotnych (np. zanieczyszczenie powietrza, zmiana klimatu, model diety planetarnej, *One Health*);
- 8) zasady zarządzania epidemiami chorób zakaźnych, organizacja i funkcjonowanie opieki zdrowotnej, wnioski z pandemii COVID-19.

Czas trwania kursu: 2 dni (16 godzin dydaktycznych).

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

6. Kurs atestacyjny (podsumowujący): „Balneologia i medycyna fizykalna”

Przed przystąpieniem do realizacji programu kursu atestacyjnego organizator kursu jest zobowiązany do przeprowadzenia kolokwium sprawdzającego wiedzę nabytą w trakcie szkolenia specjalizacyjnego. Zakres wiedzy obejmuje kursy specjalizacyjne i staże zrealizowane w ramach całego szkolenia specjalizacyjnego.

Cel kursu:

przedstawienie aktualnych kierunków postępowania leczniczego w balneologii i medycynie fizykalnej. Kurs ma na celu podsumowanie dotychczasowej wiedzy zdobytej przez lekarza podczas programu specjalizacyjnego i wyjaśnienie wszelkich wątpliwości przed ich przystąpieniem do Państwowego Egzaminu Specjalizacyjnego.

Zakres wiedzy:

- 1) przegląd metod balneologicznych stosowanych w lecznictwie uzdrowiskowym pytania i wątpliwości;
- 2) przegląd metod fizykalnych pytania i wątpliwości;
- 3) podstawy kliniczne reumatologii i stosowanie metod i programów balneofizykalnych;
- 4) choroby ortopedyczne w lecznictwie uzdrowiskowym i medycynie fizykalnej;
- 5) rehabilitacja układu ruchu w lecznictwie uzdrowiskowym;
- 6) poradnictwo i zapisywanie zaopatrzenia ortopedycznego w chorobach układu ruchu;
- 7) podstawy neurologii klinicznej i zasady stosowania procedur i programów balneofizykalnych;
- 8) podstawy kardiologii klinicznej i zasady stosowania procedur i programów balneofizykalnych;
- 9) nadciśnienie tętnicze – zasady leczenia balneofizykalnego;
- 10) podsumowanie kursu i omówienie technicznych zagadnień związanych Państwowym Egzaminem Specjalizacyjnym.

Czas trwania kursu: 5 dni (40 godzin dydaktycznych), w ostatnim roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego przed przystąpieniem do PES.

Forma realizacji kursu: z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub stacjonarnie.

Forma zaliczenia kursu: potwierdzenie uczestnictwa w kursie oraz zaliczenie sprawdzianu z zakresu wiedzy objętej programem kursu.

B – Staże kierunkowe

Lekarz jest zobowiązany do odbycia niżej wymienionych staży. Czas trwania stażu podany jest w tygodniach i dniach roboczych w wymiarze czasu pracy 7 godzin 35 minut dziennie. Staż należy przedłużyć o każdy dzień nieobecności, w tym również o dni ustawowo wolne od pracy w danym roku.

1. Staż podstawowy w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego

Cel stażu:

nabycie umiejętności monitorowania leczenia balneologicznego i fizykoterapeutycznego, kojarzenia metod leczniczych w programy, praktycznego wykonania i stosowania zabiegów balneologicznych, fizykoterapeutycznych i klimatycznych, poznanie organizacji lecznictwa uzdrowiskowego.

Zakres wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych:

- 1) udział w codziennych wizytach lekarskich w uzdrowiskowym szpitalu klinicznym;
- 2) prowadzenie leczenia chorych pod kontrolą ordynatora;
- 3) opanowanie zasad programu komputerowego do prowadzenia dokumentacji chorych;
- 4) programowanie kompleksowego leczenia obejmującego: dietę, leczenie farmakologiczne, zabiegi balneologiczne, fizykoterapię, kinezyterapię i inne procedury;
- 5) udział w wykonywaniu testów czynnościowych u chorych z chorobami układu krążenia, układu naczyniowego, układu oddechowego;
- 6) uczestniczenie w wykonywaniu procedur balneologicznych: kąpiele lecznicze, kąpiele kinezyterapeutyczne, kinezyterapia, zabiegi borowinowe, inhalacje, procedury wodolecznicze, krioterapia, ciepłolecznictwo;
- 7) samodzielne wykonanie następujących procedur: inhalacji z wód mineralnych, okładów borowinowych, zabiegów wodoleczniczych, krioterapii, ciepłolecznictwa oraz innych zabiegów fizykoterapeutycznych.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika specjalizacji):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika specjalizacji wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 64 tygodnie (320 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej.

Miejsce realizacji dyżuru: w miejscu odbywania stażu podstawowego.

2. Staż kierunkowy w zakresie techniki wykonywania procedur fizykoterapeutycznych

Cel stażu:

nauczenie techniki wykonywania wszystkich najważniejszych zabiegów fizykoterapeutycznych oraz zapoznanie się z funkcjonowaniem poradni fizykoterapii i rehabilitacji.

Zakres wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych:

- 1) samodzielne wykonywanie procedur fizykoterapeutycznych z zakresu elektroterapii, ciepło- i zimnolecznictwa, światłolecznictwa, laseroterapii, magnetoterapii, ultradźwięków;
- 2) samodzielne wykonywanie podstawowych testów diagnostycznych (przed zastosowaniem elektroterapii, światłolecznictwa, kinezyterapii);
- 3) samodzielne programowanie łącznego stosowania kilku zabiegów fizykoterapeutycznych;
- 4) zapoznanie z organizacją poradni, zasadami bhp w zakładach fizykoterapii.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżuru: w miejscu odbywania stażu podstawowego lub stażu kierunkowego.

3. Staż kierunkowy w zakresie medycyny uzdrowiskowej

Cel stażu:

nabycie szczegółowych umiejętności praktycznych w leczeniu i monitorowaniu pacjentów w określonych chorobach w warunkach uzdrowiskowych.

Zakres wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych:

- 1) udział w codziennej wizycie lekarskiej;
- 2) prowadzenie chorych pod nadzorem ordynatora, kierownika stażu;

- 3) nauczenie praktycznego leczenia chorych w danym kierunku, w poszczególnych chorobach kardiologicznych, neurologicznych, reumatologicznych, dermatologicznych, pediatrycznych, rehabilitacji układu ruchu.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z umiejętności praktycznych – potwierdzenie przez kierownika stażu wykonanych przez lekarza zabiegów lub procedur medycznych objętych programem stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych), zalecany w drugim roku odbywania szkolenia specjalizacyjnego.

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżuru: w miejscu odbywania stażu podstawowego lub stażu kierunkowego.

4. Staż kierunkowy w zakresie chorób wewnętrznych

Cel stażu:

nabycie szczegółowych umiejętności praktycznych w leczeniu i monitorowaniu pacjentów w określonych chorobach.

Zakres wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych:

- 1) udział w codziennej wizycie lekarskiej;
- 2) prowadzenie chorych pod nadzorem ordynatora, kierownika stażu;
- 3) nauczenie praktycznego leczenia chorych w danym kierunku z uwzględnieniem najnowszych metod leczniczych i diagnostycznych w poszczególnych chorobach kardiologicznych, diabetologicznych, endokrynologicznych, pulmonologicznych, nefrologicznych;
- 4) nauczenie zasad kwalifikowania pacjentów do leczenia uzdrowiskowego z poszczególnych jednostkach chorobowych z zakresu chorób wewnętrznych.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z wiedzy objętej stażem i umiejętności praktycznych – potwierdzone przez kierownika stażu.

Czas trwania stażu: 6 tygodni (30 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie chorób wewnętrznych lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżuru: w miejscu odbywania stażu podstawowego lub stażu kierunkowego.

5. Staż kierunkowy w zakresie reumatologii

Cel stażu:

nabycie szczegółowych umiejętności praktycznych w leczeniu i monitorowaniu pacjentów w określonych chorobach.

Zakres wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych:

- 1) udział w codziennej wizycie lekarskiej;
- 2) prowadzenie chorych pod nadzorem ordynatora, kierownika stażu;
- 3) nauczenie praktycznego leczenia chorych w danym kierunku z uwzględnieniem najnowszych metod leczniczych i diagnostycznych, w poszczególnych chorobach reumatologicznych;
- 4) nauczenie zasad kwalifikowania pacjentów do leczenia uzdrowiskowego z poszczególnych chorobach.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z wiedzy objętej stażem i umiejętności praktycznych – potwierdzone przez kierownika stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie reumatologii lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżuru: w miejscu odbywania stażu podstawowego lub stażu kierunkowego.

6. Staż kierunkowy w zakresie ortopedii i traumatologii narządu ruchu

Cel stażu:

nabycie szczegółowych umiejętności praktycznych w leczeniu i monitorowaniu pacjentów w określonych chorobach.

Zakres wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych:

- 1) udział w codziennej wizycie lekarskiej;
- 2) prowadzenie chorych pod nadzorem ordynatora, kierownika stażu;

- 3) nauczanie praktycznego leczenia chorych w danym kierunku z uwzględnieniem najnowszych metod leczniczych i diagnostycznych, w poszczególnych chorobach ortopedycznych;
- 4) nauczanie podstawowych zasad oceny i postępowania w przypadku urazów narządu ruchu;
- 5) nauczanie zasad kwalifikowania pacjentów do leczenia uzdrowiskowego z poszczególnych jednostkach chorobowych z zakresu ortopedii i traumatologii narządu ruchu.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z wiedzy objętej stażem i umiejętności praktycznych – potwierdzone przez kierownika stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie ortopedii i traumatologii narządu ruchu lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżuru: w miejscu odbywania stażu podstawowego lub stażu kierunkowego.

7. Staż kierunkowy w zakresie pediatrii

Cel stażu:

nabycie szczegółowych umiejętności praktycznych w leczeniu i monitorowaniu pacjentów w określonych chorobach.

Zakres wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych:

- 1) udział w codziennej wizycie lekarskiej;
- 2) prowadzenie chorych pod nadzorem ordynatora, kierownika stażu;
- 3) nauczanie praktycznego leczenia chorych w danym kierunku z uwzględnieniem najnowszych metod leczniczych i diagnostycznych, w poszczególnych jednostkach chorobowych z zakresu pediatrii;
- 4) nauczanie zasad kwalifikowania pacjentów do leczenia uzdrowiskowego z poszczególnych jednostkach chorobowych z zakresu pediatrii.

Forma zaliczenia stażu (u kierownika stażu):

- 1) złożenie kolokwium z zakresu wiedzy teoretycznej objętej programem stażu;
- 2) zaliczenie sprawdzianu z wiedzy objętej stażem i umiejętności praktycznych – potwierdzone przez kierownika stażu.

Czas trwania stażu: 2 tygodnie (10 dni roboczych).

Miejsce stażu: jednostka, która uzyskała akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie pediatrii lub ww. stażu.

Miejsce realizacji dyżuru: w miejscu odbywania stażu podstawowego lub stażu kierunkowego.

C – Szkolenie umiejętności wykonywania zabiegów i procedur medycznych

Oznaczenie procedur:

Kod A – wykonywanie samodzielne z asystą lub pod nadzorem kierownika specjalizacji albo lekarza specjalisty przez niego wyznaczonego (liczba);

Kod B – w których lekarz uczestniczy jako pierwsza asysta (liczba).

*Wykaz i liczba zabiegów oraz procedur medycznych, które obowiązują lekarza w trakcie realizacji **stażu podstawowego**:*

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
1. kąpiele mineralne	5	0
2. zabiegi borowinowe częściowe lub całkowite	5	0
3. kąpiele elektryczno-wodne	5	0
4. inhalacje z wód mineralnych	5	0
5. procedury wodolecznicze	5	0
6. procedury ultradźwiękowe	5	0
7. procedury światłolecznicze	5	0
8. procedury laserowej stymulacji	5	0
9. procedury elektrolecznicze	5	0
10. wykonanie podstawowej elektrodiagnostyki	5	0
11. procedury magnetoterapii	5	0
12. procedury miejscowego ciepłolecznictwa	5	0
Łącznie	60	0

Procedury obowiązkowe do wykonania w trakcie odbywania staży kierunkowych nie podlegają rozliczeniu w Elektronicznej Karcie Specjalizacji. Zaliczenie całości stażu oznacza zaliczenie wymaganych programem stażu operacji, zabiegów oraz procedur medycznych.

*Wykaz i liczba zabiegów oraz procedur medycznych, które obowiązują lekarza w trakcie realizacji **staży kierunkowych**:*

Zabiegi/procedury medyczne	kod A	kod B
1. kinezyterapia ogólna, zespołowa w sali i w wodzie	0	5
2. kinezyterapia ogólna w wodzie	0	5
3. ćwiczenia techniki PNF i McKenziego	0	5
4. krioterapia ogólnoustrojowa	0	5
5. ciepłolecznictwo ogólne	0	5
6. procedury z wykorzystaniem fali uderzeniowej	0	5
7. masaże klasyczne	0	5
8. specjalistyczne zabiegi balneologiczne w ginekologii, proktologii, urologii i okulistyce	0	*
Łącznie	0	35

*do decyzji kierownika specjalizacji.

D – Pełnienie dyżurów medycznych

Lekarz pełni dyżury medyczne w wymiarze przeciętnie 10 godzin 5 minut na tydzień lub wykonuje pracę w systemie zmianowym lub równoważnym czasie pracy, w maksymalnym czasie pracy dopuszczonym w przepisach o działalności leczniczej, tj. w wymiarze przeciętnie 48 godzin na tydzień, w tym dyżur medyczny, w przyjętym okresie rozliczeniowym. Lekarz może pełnić towarzyszące lub samodzielne dyżury medyczne. Kierownik specjalizacji w porozumieniu z kierownikiem podmiotu lub komórki organizacyjnej tego podmiotu wyraża, za pomocą SMK, zgodę na pełnienie samodzielnych dyżurów medycznych przez lekarza odbywającego szkolenie specjalizacyjne.

W przypadku dyżurów medycznych odbywanych w trakcie stażu kierunkowego, lekarzowi przysługuje możliwość wyboru miejsca odbywania dyżurów. Lekarz może

odbywać dyżury medyczne w jednostce prowadzącej szkolenie specjalizacyjne lub w jednostce prowadzącej staż kierunkowy. Decyzję w tym zakresie lekarz podejmuje w porozumieniu z kierownikiem specjalizacji.

Przebieg i organizacja dyżurów medycznych odbywa się na zasadach określonych w przepisach ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentyści.

E – Samokształcenie

Lekarz jest zobowiązany do ciągłego i aktywnego samokształcenia w celu pogłębiania swojej wiedzy, śledzenia postępów w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej, a w szczególności korzystania z polecanych pozycji piśmiennictwa, uczestniczenia w posiedzeniach edukacyjnych towarzystw naukowych, napisania publikacji i udziału w innych formach samokształcenia wskazanych przez kierownika specjalizacji.

1. Studiowanie piśmiennictwa

Lekarz powinien korzystać z aktualnych podręczników i czasopism naukowych z zakresu balneologii i medycyny fizykalnej, a także z innych źródeł wiedzy wskazanych przez kierownika specjalizacji.

2. Udział w działalności edukacyjnej

Lekarz powinien brać udział w konferencjach, sympozjach i kongresach organizowanych przez Polskie Towarzystwo Balneologii i Medycyny Fizykalnej oraz w innych wydarzeniach edukacyjnych organizowanych przez instytucje działające w zakresie ochrony zdrowia, a także jest zobowiązany do wygłoszenia przynajmniej jednego referatu w oddziale Polskiego Towarzystwa Balneologii i Medycyny Fizykalnej.

3. Przygotowanie publikacji

Lekarz jest zobowiązany do napisania pracy naukowej opublikowanej w recenzowanym czasopiśmie medycznym, której lekarz jest autorem lub współautorem, lub pracy poglądowej – na temat objęty programem specjalizacji.

4. Dodatkowe dni na samokształcenie

Lekarzowi odbywającemu kształcenie specjalizacyjne przysługuje od dnia 1 stycznia 2019 r., 6 dni rocznie na samokształcenie, przeznaczonych na udział w konferencjach, kursach naukowych, kursach doskonalących i innych szkoleniach, związanych bezpośrednio z realizowaną przez lekarza dziedziną szkolenia specjalizacyjnego, zgodnie z wyborem i potrzebami edukacyjnymi lekarza. Termin i sposób wykorzystania przez lekarza dodatkowych dni na samokształcenie wskazuje w uzgodnieniu z lekarzem kierownik specjalizacji poprzez odpowiednie skrócenie innych obowiązkowych elementów szkolenia specjalizacyjnego. Skrócenie to nie może dotyczyć kursów specjalizacyjnych a jedynie stażu podstawowego lub staży kierunkowych, przy czym wszystkie elementy szkolenia specjalizacyjnego (staże) muszą być zrealizowane i zaliczone. Kierownik specjalizacji w pierwszej kolejności decyduje o odpowiednim skróceniu czasu trwania stażu podstawowego, a jedynie w przypadku braku takiej możliwości odpowiednio skraca czas trwania staży kierunkowych, przy czym staż kierunkowy nie może ulec skróceniu o więcej niż połowę czasu trwania przewidzianą programem specjalizacji. Dodatkowe dni na samokształcenie niewykorzystane w danym roku specjalizacji nie przechodzą na kolejne lata szkolenia specjalizacyjnego.

V. OCENA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI PRAKTYCZNYCH

1. Sprawdziany i kolokwia z wiedzy teoretycznej

Lekarz jest zobowiązany do:

- 1) zaliczenia sprawdzianu lub kolokwium na zakończenie każdego kursu z zakresu wiedzy objętej programem kursu (u kierownika kursu);
- 2) złożenia kolokwium na zakończenie każdego stażu z zakresu wiedzy objętej programem stażu (u kierownika stażu/kierownika specjalizacji).

2. Bieżąca ocena oraz sprawdziany umiejętności praktycznych

Kierownik specjalizacji lub kierownik stażu dokonuje bieżącej oceny umiejętności praktycznych nabywanych przez lekarza, w czasie poszczególnych staży.

Lekarz jest zobowiązany do zaliczenia sprawdzianu z umiejętności praktycznych (objętych programem stażu), tj. zaliczenie przez lekarza zabiegów i procedur medycznych wykonanych samodzielnie z asystą lub pod nadzorem kierownika specjalizacji albo lekarza specjalisty przez niego wyznaczonego (kod A)

lub zabiegów i procedur medycznych, w których lekarz uczestniczy jako pierwsza asysta (kod B). Zaliczenie zostaje odnotowane w Elektronicznej Karcie Specjalizacji.

3. Ocena pracy pogładowej

Kierownik specjalizacji ocenia, recenzuje i zalicza napisaną pracę pogładową lub ocenia i akceptuje pracę opublikowaną w recenzowanym czasopiśmie medycznym.

VI. CZAS TRWANIA SZKOLENIA SPECJALIZACYJNEGO

Czas trwania szkolenia specjalizacyjnego w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej dla lekarzy posiadających specjalizację I stopnia w dziedzinie chorób wewnętrznych, medycyny ogólnej, pediatrii wynosi 2 lata.

Przebieg szkolenia specjalizacyjnego			
Nr kursu	Kursy specjalizacyjne:	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1.	Kurs wprowadzający: „Wprowadzenie do specjalizacji w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej”	1	5
2.	Kurs: „Metody lecznicze balneologii i medycyny fizykalnej”	2	10
3.	Kurs: „Postępowanie lecznicze w chorobach, w których mają zastosowanie metody balneologii i medycyny fizykalnej z uwzględnieniem wskazań i przeciwwskazań”	2	10
4.	Kurs: „Orzecznictwo Lekarskie”	0,6	3
5.	Kurs: „Profilaktyka i promocja zdrowia”	0,4	2
6.	Kurs atestacyjny (podsumowujący): „Balneologia i medycyna fizykalna”	1	5
Łącznie czas trwania kursów specjalizacyjnych		7 tyg.	35

Nr stażu	Staże kierunkowe:	Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
1.	Staż podstawowy w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego	64	320
2.	Staż kierunkowy w zakresie techniki wykonywania procedur fizykoterapeutycznych	2	10
3.	Staż kierunkowy w zakresie medycyny uzdrowiskowej	2	10
4.	Staż kierunkowy w zakresie chorób wewnętrznych	6	30
5.	Staż kierunkowy w zakresie reumatologii	2	10
6.	Staż kierunkowy w zakresie ortopedii i traumatologii narządu ruchu	2	10
7.	Staż kierunkowy w zakresie pediatrii	2	10
Łącznie czas trwania staży kierunkowych		80 tyg.	400
Samokształcenie		0,6	3
Łącznie czas trwania kształcenia specjalizacyjnego		87 tyg. i 3 dni	438
Urlopy i dni wolne od pracy:		Czas trwania	
		liczba tygodni	liczba dni roboczych
Urlop szkoleniowy na przygotowanie i przystąpienie do PES		1 tydz. i 1 dzień	6
Urlopy wypoczynkowe		10 tyg. i 2 dni	52
Dni ustawowo wolne od pracy		5 tyg. i 1 dzień	26
Łącznie czas trwania szkolenia specjalizacyjnego		104 tyg. i 2 dni	522
Dodatkowe dni na samokształcenie (6 dni w każdym roku specjalizacji) przeznaczone na udział w konferencjach, kursach naukowych i doskonalących i innych szkoleniach		12	

w danej dziedzinie specjalizacji do wyboru lekarza	
--	--

VII. PAŃSTWOWY EGZAMIN SPECJALIZACYJNY

Szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej kończy się Państwowym Egzaminem Specjalizacyjnym, złożonym z egzaminu testowego i egzaminu ustnego:

- 1) egzamin testowy stanowi zbiór pytań z zakresu wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji, zawierających pięć wariantów odpowiedzi, z których tylko jeden jest prawidłowy;
- 2) egzamin ustny zawiera pytania problemowe, dotyczące wymaganej wiedzy określonej w programie specjalizacji.

Załącznik do programu specjalizacji w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej

STANDARDY AKREDYTACYJNE PODMIOTÓW SZKOLĄCYCH

– warunki, jakie musi spełnić jednostka w celu zapewnienia realizacji programu specjalizacji w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej

Podmiot prowadzący szkolenie specjalizacyjne jest zobowiązany spełnić poniższe standardy akredytacyjne:

1. *W zakresie prowadzenia działalności odpowiadającej profilowi szkolenia specjalizacyjnego:*
 - a) posiadanie w swojej strukturze organizacyjnej oddziału balneologii i medycyny fizykalnej lub innej komórki organizacyjnej posiadającej status podmiotu wykonującego działalność leczniczą, potwierdzoną w Księdze Rejestrowej właściwym kodem charakteryzującym specjalność komórki organizacyjnej zakładu leczniczego, posiadanie łóżek przeznaczonych dla pacjentów, którym udziela się świadczeń zdrowotnych z zakresu specjalizacji będącej przedmiotem wniosku. Podstawą uzyskania akredytacji jest wykonywanie zabiegów i procedur wskazanych w stażu podstawowym.

2. *W zakresie zapewnienia warunków organizacyjnych umożliwiających realizację programu specjalizacji i samokształcenia określonej liczbie lekarzy:*
 - a) posiadanie odpowiedniego pomieszczenia dydaktycznego, wyposażonego w sprzęt audiowizualny, dostęp do Internetu oraz podstawowe podręczniki i czasopisma naukowe z zakresu objętego programem specjalizacji.

3. *W zakresie zapewnienia pełnienia nadzoru nad jakością szkolenia specjalizacyjnego:*
 - a) posiadanie komisji lub powołanie osoby odpowiedzialnej za ocenę jakości szkolenia, organizowanie cyklicznych spotkań z lekarzami odbywającymi szkolenie specjalizacyjne, przyjmowanie i analizowanie zgłaszanych przez lekarzy uwag dotyczących problemów w realizacji ww. szkolenia.

4. *W zakresie zapewnienia monitorowania dokumentacji szkolenia specjalizacyjnego danego lekarza:*
 - a) okresowa kontrola kart szkolenia specjalizacyjnego oraz indeksów wykonanych zabiegów i procedur medycznych lekarzy odbywających szkolenie specjalizacyjne,
 - b) weryfikacja terminowości odbywania i zaliczania kursów specjalizacyjnych, staży kierunkowych oraz wykonywania zabiegów i procedur medycznych objętych programem specjalizacji, dokonywana przez komisję lub osobę odpowiedzialną za ocenę jakości szkolenia.

5. *W zakresie zapewnienia odpowiedniej kadry:*
 - a) posiadanie kadry specjalistów, którzy mogą pełnić funkcję kierownika specjalizacji.

6. *W zakresie zapewnienia sprzętu i aparatury niezbędnych do realizacji programu specjalizacji:*
 - a) posiadanie sprzętu i aparatury medycznej niezbędnej do realizacji zadań określonych programem specjalizacji, w szczególności posiadanie kompletnego wyposażenia w sprzęt z zakresu medycyny fizykalnej albo w pełni wyposażonego zakładu przyrodoleczniczego,
 - b) zakład medycyny fizykalnej powinien posiadać działy: elektroterapii, ultrasonoterapii, magnetoterapii, laseroterapii, aktynoterapii, termoterapii, hydroterapii, masażu leczniczego i kinezyterapii,
 - c) zakład przyrodoleczniczy powinien posiadać dział balneoterapii z peloidoterapią, posługujący się naturalnymi surowcami leczniczymi oraz działy elektroterapii, ultrasonoterapii, magnetoterapii, laseroterapii, aktynoterapii, termoterapii.

7. *W zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych umożliwiających zrealizowanie programu specjalizacji określonej liczbie lekarzy:*
 - a) prowadzenie działalności polegającej na udzielaniu specjalistycznych świadczeń zdrowotnych w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej,
 - b) udzielanie specjalistycznych świadczeń zdrowotnych, w tym wykonywanie zabiegów i procedur odpowiedniego rodzaju, w zakresie i liczbie umożliwiającej wszystkim lekarzom odbywającym szkolenie specjalizacyjne,

- w danej jednostce, realizację programu specjalizacji, w tym wykonanie zabiegów i procedur medycznych określonych w programie specjalizacji,
- c) stałe monitorowanie jakości wykonywanych świadczeń, współpraca w tym zakresie z konsultantem wojewódzkim w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej,
 - d) podpisanie umów z jednostkami akredytowanymi na realizację staży kierunkowych określonych w programie specjalizacji, których jednostka nie zapewnia w ramach swojej struktury organizacyjnej.

8. *W zakresie zapewnienia lekarzom odbywającym szkolenie specjalizacyjne pełnienia dyżurów medycznych:*

- a) zapewnienie pełnienia dyżurów medycznych w wymiarze określonym w programie specjalizacji lub wykonywania pracy w systemie zmianowym lub równoważnym czasie pracy w maksymalnym czasie pracy dopuszczonym w przepisach o działalności leczniczej.